Ч. 288 Второк 24 грудня 1896 (5 січня 1897). Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Сойм.

В доповненю справозданя з другого засіданя Сойму краевого подаемо ще слідуючі внесеня і інтерпеляциї.

Пос. Цїлецкий і тов. поставили інтерпеляцию до правительственного комісаря, яких средств думае ужити правительство против носатизни, що як пошесть запанувала в повітах гусятиньскім, скалатскім і чортківскім.

Пос. Мицельский і тов. поставили внесенє поручаюче виділови краевому розпочати переговори в цїли уряджeня торгу на випасову худобу в західнім кінци краю і щоби результат переговорів предложив соймови.

Пос. Мерунович і товариші поставили внесенє поручаюче Виділови краевому, щоби прискорив предложенє проекту реґуляциї ріки Полтви.

Пос. Среднявский і тов. поставили внесенє, щоби сойм і правительство визначили відповідну дотацию на обсадженє деревиною неужитків на спадах гір.

(3. засїданє з дня 30 грудня 1896).

На початку засїданя відчитано спис петиций, котрих наспіло до 327. З порядку дневного приступлено відтак до першого читаня внесеня пос. Бернадзїковского в справі висланя адреси до Корони. — Пос. Бернадзїковский мотивуючи свое внесенє старав ся виказати, що адреса до Корони есть потрібна і при сїй нагодї зазначив, що коло польске в Радї державній поступае инакше, як того сойм хоче. Сей погляд викликав в Палатї загальний протест. Під взглядом формальним домагав ся пос. Беррядзїковский, щоби его внесенє передано окремій комісиї адресовій.

Пос. Яворский промовив: Сойм сьвідомий значіня і доносимости акту полїтичного, яким есть адреса, складана его іменем Наймил. Монарсї, в хвилях важних і відповідних висказував вже нераз в адресах до Трону вірність і непохитне привязанє до особи Найясн. Монарха і Династиї, — зазначив ясно свое становище як під взглядом народним так і автономічним, добачаючи в розширеню автономії підставу розвою краю. При тих засадах стоячи непохитно не можна добачити анї потреби, анї відповідности до вношеня адреси в хвили теперішній і длятого мушу заявити ся против внесеня пос. Бернадзїковского. Прошу заразом Є. Ексц. Маршалка, щоби позволив менї спростувати факт, наведений пос. Бернадзїковским, мов би то Коло польске инакше дїлало, як сойм того бажае. Яко презес Кола польского мушу сконстатувати, що есть головною засадою Кола бути в безупинних зносинах з соймом, а ухвали его суть завсїгди директивою для Кола польского. (Грімкі брава і оплески).

По тій промові приступлено до голосованя. Палата відкинула внесенє пос. Бернадзїковского всїма голосами против 13.

З порядку дневного наступило перше читанє внесеня пос. Мицельского в справі худоби випасової. Внесенє передано комісиї господарства краевого. Тій самій комісиї передано також внесеня пос. Меруновича і Сьреднявского.

Опісля наступило справозданє комісиї буджетової, в справі провізориї буджетової. Комісия поставила внесенє: 1) Уповажняє ся Сойм робити звичайні видатки з фонду краевого на рахунок року буджетового 1897 на підставі буджету на р. 1896; — 2) уповажняе ся побирати додатків краевих до податків у висотї 61 кр. від кождого 1 зр., а в Краківскім 47 кр.; — 3) уповажненя під 1) і 2) обовязують до дня 31 марта 1897.

Новинки.

Львів дня 4-го січня 1897.

— **Римска конґреґация для розширеня віри** прислала на руки Є. Ем. кардинала Сембратовича 2.400 зр. на основанє ковіцияту при монастири Василиянок в Словитї, застерігши при тім, що за ту суму грошеву мае руске духовеньство відслужити значне число служб Божих на інтенцию жертводавця. Після розпорядженя митроп. Ординарияту, загальну цифру служб Божих подїлено на деканати, а по деканатах знов розділять ся они на соборчиках між деканальне духовеньство.

— **„Народна Торговля“** купила в Сяноцї каменицю, де доси містив ся еї склад філїяльний. Закуплена камениця стоїть на переходовім місци в ринку і була власностию п. Вол. Витошиньского, нотаря в Дубецку.

— **При тягненю льосів** дня 1-го січня с. р. у Відни виграли: з льосів кредитових 150.000 зр. нр. 60 з сериї 2145, 30.000 зр. нр. 54 з сериї 393, а 15.000 зр. нр. 62 з сериї 2145; — з льосів реґуляциї Дунаю припала головна виграна

15)

Дещо з технїки.

III.

Технїка а технольоґія. — Вага і значінє наук технїчних. — Технольоґія механїчна і хемічна. — Сирий материял і его перерібка. — Олїї і живицї. — Шеляк, копаль, сандарак, мастикс, дамара і елемі. — Терпентина. — Кавчук і ґутаперча. — Бурштин, его история і значінє в торговли і промислї. — Покости і лякери. — Лїнолеум.

(Дальше)

Весь бурштин, який нинї появляе ся в торговли, походить майже виключно лиш з побережа Балтийского моря, зі всхідних Прус; сицилїйский мае лиш дуже мале значінє. Збиранє і добуванє бурштину відбувало ся давнїйше вздовж побережа почавши від Ґданьска аж до Кляйпеди; нинї обмежило ся оно лиш на малий простір побережа самляндского півострова, котре і зве ся бурштиновим. Збиранє бурштину на водї відбуває ся слїдуючим способом: В осени і в зимі, коли острі, північні і північно-західні вихри зрушать море аж до самого споду, виходять з сусїдних місцевостий мужчини в чоботах від води, сягаючих аж по сам пояс, і з саками на плечах, лїзуть у воду та витягають морску траву, кору вода пригнала до берега, а в котрій знаходить ся „морске золото“. Плаваючі на водї кусні бурштину збирають саками, а жінки і дїти перебирають руками морску траву і вибирають з неї поменші куснї та прячуть в запаски. Коли при тім знайде ся і більший кусень, то зараз ховають его тихцем в торбинку, привязану до шиї під одежию, щоби не звернути уваги сусїда або сусїдки і не викликати їх зависти. Так бродять ті люди не зважаючи на вихри і студїнь, аж по пояс у водї, а що призбирають, віддають арендаторови або надзирателеви побережа, котрі платять їм по 15 феників (9 кр.) від фунта дрібних куснів, а по 5 марок (3 зр.) і більше за одну велику штуку, що важить около фунта. Правдива же вартість бурштину представляе ся так: фунт дрібного платив ся сего року по 22 феників (12 кр.) а більші штуки, ваги одного фунта, по 10 до 30 марок (6 до 18 зр.). В послїдних роках збиранє бурштину в сей спосіб дуже підупало, бо коли давнїйше н. пр. на побережу межи Найгайзер а Пілявою збирано бурштину річно на вартість 6000 до 7000 марок (3600 зр. до 4200 зр.), то тепер збирають ледви сему часть з того. Причиною того есть між иншим і то, що береги значно понизили ся і вода не може їх вже так добре підмивати, як давнїйше. Нїхто не хоче вже брати побережа в аренди і правительство мусїло длятого установити окремого надзирателя, котрому за его труд платить річно 300 марок. Ще лиш коло семляндского побережа збірка сего року була добра.

Другий спосіб збираня бурштину есть той, що люди виїздять човнами на море і довгими жердками видобують бурштин на днї моря, а відтак збирають. В місцевости Шварцорт збирано бурштин аж до 1892 р. в сей спосіб, що на дно моря спускали ся нурки і там его вишукували та збирали. Відколи же в місцевости Палемнїкен заведено копальню бурштину, то сей послїдний спосіб збираня залишено зовсїм. История сеї копальнї, як і взагалї добуванє бурштину на семляндскім побережу есть для торговлї і промислу бурштинового так цїкава і важна, що мусимо тут дещо з неї розказати, тим більше, що маемо під рукою найновійші цікаві дати.

Збиранє бурштину було аж до недавних часів т. зв. королївщиною (Regal), значить ся, що лиш король а не держава, мав право дозваляти своїм підданим збирати бурштин а відтак купувати его від них, і аж від 18 лїт стало ся монополем державним. Се право присвоїли собі були ще давні князї в теперішних всхідних Прусах і на Поморю. Коли в Самляндї запанували були лицарі німецкого ордена, завели они і там то право. Жителї на побережу були обовязані, і мусїли збирати бурштин і віддавати его урядникам ордена. Ті урядники звали ся „бурштиновими панами“ і мешкали головно в Льохштедт, Бальґа і Фішгавзен. Право королївщини було обезпеченє дуже острими карами. Кого зловили, що він без призволеня збирав бурштин, того вішали зараз на першім лїпшім деревї. В 1264 р. передали німецкі лицарі право королївщини семляндскому епіскопови, в 1312 р. ґданьским рибакам а в 1342 р. монастиреви в Оліві. Німецкий орден старав ся в торговли бурштином головно о то, щоби заедно цїну бурштину підносити а змінами в сортованю погіршати товар. Дохід з королївщини приносив тогди 4400 марок (2640 зр.) на тодїшні гроші.

80.000 зр. на нр. 89.588, 20.000 зр. виграв нр. 68.361, а 10.000 зр. нр. 212.342.

— **Нещасте на зелїзници** стало ся оногди в Будапештї. Тяґаровий поїзд, до котрого був також причіплений один особовий ваґон, в'їхав на слїпі шини і ударив з такою силою о загороду, що поїзд вискочив з шин, а шість ваґонів розбило ся на кусники. При тім згинули дві особи зі служби, а машиніст і бремзер, що ще в час відскочили на бік, тілько потовкли ся.

— **Виґідний фальшівник.** Генрик Драхе хотїв як найлекшим способом прийти до маєтку. Взяв ся отже фальшувати гроші. Але єму не хотїло ся забавляти десятками, або сотками — він намалював собі цїлком з вільної фантазиї неістнуючу ноту банкову на 50.000 зр., а ще пять по 5.000 зр. і хотїв відразу стати великим паном. При вимінї тих фантастичних гроший арештували наївного фальшівника і заперли до судової клїтки. Підозрівають, що у него в голові не всьо на своїм місци.

— **Цикльон** знищив місто Невертірс в Новій полудневій Валиї. Мало що не всї будинки знищені; два доми підніс вихор в гору і розторощив їх мов слабі шкаралупки. Людий розносило далеко воздухами: богато утратило житє. Докладнїйших вістий про се велике нещастє ще нема, бо всї телєґрафічні лінії знищені.

— **Залюблені шахісти.** Стало ся таке в Харкові. Припадок хотїв, що два шахісти залюбили ся в однїй і тїй самій дївчинї. Постановили завести о неї борбу на шахівници. Успівєм мала бути одна партия шахів, а програючий мав сейчас покинути Харків. По двох днях скінчила ся партия — розіграною. Противники постановили по короткім відпочинку грати ще одну партию. Она тягнула ся через три днї і скінчила ся знов розіграною. Власне хотїли суперники умавляти ся о третю партию, коли дійшла до них вість, що вибрана їх сердець заручила ся власне з кимсь иншим.

— **Видиня Руского товариства педаґоґічного у Львові.** При кінци року годить ся згадати про труди видавничі сего убогого а таки з невтомною витревалостию працюючого товариства, що дїяльність свою доси розвинуло головно в двох напрямах: подаване духової поживи учителям народним („Учитель") та продукуване як найбогатшої по змозї дїточої лїтератури. „Дзвінок" став від кількох лїт орґаном товариства, а ведений гарно будить чим-раз більше замилуванє серед нашої молодежи. „Дзвінок" став справдї наймилїйшою лектурою не то дїтий з нормальних шкіл, але і наймолодших учеників ґімназияльних. Де в бібліотеках ґімназияльних є цїлі річники „Дзвінка" для лектури молодежи, ученики формально рвуть ся за ними, замовляють собі наперед один від другого, а дїставши, перечитують від дошки до дошки за кілька днїв. Один хлопчина сказав цїлком поважно, що він собі „Дзвінок" кладе під подушку, з боязни, щоби єму через ніч не забрав хто сю милу лектуру, бо єму раз мало приснити ся, що хтось на то місце на столику, де лежав „Дзвінок", поклав в заміну латиньску книжку... Се щире, наївне оповіданє читателя „Дзвінка" лїпше від всяких реклям говорить про его вартість і многоважне значінє для нашої молодежи. Нехай-же родичі дбаючі про успішний духовий розвій своїх дїтий, не занедбують за невеликий гріш (3 зр. річно) подавати їм духову поживу, а з певностию будуть тогдї менше жалуватись і они самі і їх учителї на пустоту і лїнивство шкільної дїтвори. Давні річники „Дзвінка" продає товариство педаґоґічне по знижений на половину цїнї, а суть они знаменитим предметом на подарунки для молодежи чи то на сьвята чи на Новий рік. В роцї 1896. видало товариство цїлий ряд книжочок, що також дуже придають ся на подарунки. „Славний-преславний" *Лис Микита* Ів. Франка вийшов другий раз в дуже зміненім видї, а коштує всього 50 кр. Хто зі старших чи молодших хоче насьміятись, той нехай собі купить Ів. Франка „Абу-Каземові капцї". Для дїтий дуже займаючим є оповіданє „Подорож Ґулївера до краю великанів" (25 кр.), гарнїйша ще від „Робінзона" в рускім перекладї. Для поважних дїтий купити-б можна „Короткий огляд руско-україньского письменьства від XI. до XVIII. віку" Остапа Макарушки (15 кр., не 50, як було через похибку надруковано), а вже для кождої дитини є конче потрібна книжочка: „Китиця желань стихами і прозою для рускої молодїжи" (20 кр.). Для дїтий, що уміють читати або й не вміють, є правдивою роскошию вісїм „ілюстрованих книжочок. Образки кольоровані виконані незвичайно гарно; в пятьох книжочках є під образками гумористичні стишки, легкі до вивченя на память; крім того є в тих книжочках гарні патріотичні оповіданя прозові та стишки, різнородні види азбуки, нумери, і т. д. Книжочкі ті суть знаменитим підручником для науки з погляду, для дїтий они необходимо потрібні.— Родичам, що люблять дїйстно своїх дїтий і схотять їм втїху зробити, подаємо до відомости, що всї ті книжочки розсилає дуже радо за готові гроші книгарня Наукового товариства імени Шевченка у Львові, ул. Академічна ч. 8.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 4 січня. Мінїстер справ заграничних ґр. Ґолуховский вернув зі Львова. Угорский президент мінїстрів Банфі і мінїстер рільництва Даранїй приїхали тут вчера рано з Будапешту.

Константинополь 4 січня. Султан надїлив короля Менелика ордерами.

Ню-Йорк 4 січня. В Люзиянї, Місурі, Аркензасї і Оклягомі лютив ся страшенний цикльон. Згинуло 4 людий, а богато єсть покалїчених.

Переписка зі всїми і для всїх.

Вдовиці по сьвящ. дрогобицкого дек.: 1) Піднесена Вами гадка скликаня зборів вдовиць по сьвящениках для наради в справі пенсиї єсть дуже добра і ми можемо лиш додавати охоти до сего дїла. Так само робили і вдовиці по урядниках державних; для Вас було би то по нашій думцї ще потрібнїйшим. Відозву помістимо охотно, але в нїй мусите подати день, годину і місце збору, а відтак і підпис тих або тої, хто скликує. Також мусите повідомити дотичне староство, хиба що кожду особу запросите окремим письмом і збори не будуть публичні. Можна би скликати збори з цїлого краю

По упадку нїмецкого ордена виборолo собі місто Ґданьск право утвореня цеху токарів бурштинових. Кн. Альбрехт старав ся збільшити дохід з королївщини в той спосіб, що зменшив кошти добуваня бурштину. Людем, що збирали бурштин, платив він солию замість грішми, бо правительство мало тогди монополь соли. Люди на побережу крали бурштин ще більше, як давнїйше, а наслїдком того накладано за то ще острійші кари. Право збираня бурштину віднаймала в тих часах головно родина Коен-Яскі, аж опісля кн. Фридрих Вільгельм бранденбурґский, званий великим курфірштом, розвязав ся з нею. Він установив був побережних надзирателїв бурштинових і суд для справ бурштинових у Фішгавзенї. Тоті надзирателї відбирали селянам на побережу весь бурштин і зносили до Палемнїкен, де его три рази до року сортовано, а відтак відставлювано до Королевця. Шибениця за неправне збиранє була ще й тепер назначена, але побіч того були й лекші кари: примусова робота, вигнанє з краю, вязниця і різки. Чоловіка, котрого прихоплено на неправнім збираню бурштину, розібрали кати по пояс до нага, вели его улицями міста з одного кінця на другий і били по плечах різками. Кару ту називано по нїмецки Staupenschlag.

Але найбільше деморалїзуючою була т. зв. побережна присяга. Кождий дорослий чоловік мусїв складати присягу, що не лиш він сам не буде красти бурштину, але ще й о кождім із своїх членів родини дасть знати до суду, скоро би той украв. На побережу не сьмів явити ся анї токар бурштиновий, анї закупник бурштину; навіть на прохід не було вільно ходити на побереже без пашпорту.

Мимо того доходи привительства ставали що раз менші. З початком сего столїтя розважало правительство, чи не добре було би віднаймити збиранє бурштину мешканцям побережа або цехам токарским. Остаточно сказано, що лїпше віднаймити спілцї великих купців, бо ті будуть і лїпше і в пору платити. Наконець в 1811 р. віднаймлено королївщину бурштинову спілцї, котрої головними репрезентантами були ґр. Келлер і Кароль Дуґляс. Сей послїдний був душею цїлого підприємства. Контракт зроблено від 1 грудня 1811 до 1823. Чинш найму збільшувано що року почавши від 6000 аж до 15000 талярів. Жителї побережа не мусїли вже збирати, але могли, коли хотїли. Побережну присягу скасовано. Тепер збирано вже не лиш той бурштин, що его вода викинула, але й викопувано в т. зв. поморских горах. Але незадовго спілка та не хотїла платити так високого чиншу і правительство стало віднаймати збиранє бурштину поодиноким арендаторам і арендаторским спілкам, котрі мусїли складати кавцию і ручити цїлим своїм майном. Перші часи сего віднайму, від 1837 до червня 1843 р. принесли всего лиш 10.025 талярів.

Від 1858 р. віднаймила збиранє і добуванє бурштину фірма Стантін & Бекер. Аж до того часу збирано бурштин не лиш на водї але й випорпувано із землї в т. зв. поморских горах. Цїлі громади або поодинокі селяни стали розкопувати горби на побережу і в глубинї може яких 6 сяжнїв знаходили бурштин. Призбираним бурштином дїлили ся громади або поодинокі селяни після величини свого ґрунту і після того доставляли робітників. На цїлім побережу завело ся тогди страшенне підкупство. Робітники були без надзору, крали бурштин і продавали его жидам з Ґданьска, що перебували недалеко копалень. Вечером і в сьвята пропивали робітники по шинках весь заробок, а жінка дома і дїти голодували. Ба, межи пяними робітниками приходило часто до бійки і убийств. Закон з лютого 1867 р. зробив сему розладови конець назначивши кари за неправне присвоюванє собі бурштину і установивши докладне право власности. Після сего закона єсть бурштин королївщиною на побережах всхідних і західних Прус та в поморских округах: Новий Щетин, Драмбурґ, Бельґард і Бітов, в глубинї краю цїлих всхідних Прус та в помезаньскім єпископстві (межи Ґрудзьондзом а Ельбльонґом). На просторі від устя Висли аж до Польска має місто Ґданьск право збирати бурштин, а впрочім єсть бурштин власностию того, на чиїм ґрунтї знаходить ся.

Стантін & Бекер взяли ся перший раз копати бурштин на винаймлених ґрунтах на всхіднім боцї т. зв. курийского гафу недалеко місцевости Прекульс. Копанє відбуло ся тут на наймленім ґрунтї і в державнім лїсї. Фірма платила правительству досить високий чинш і діставала ґрунт аж в дорозї лїцитациї. Набувши значні ґрунта на семляндскім побережу взяла фірма в 1870 р. в аренду також і королївщину.

В 1870 р. став властитель місцевости Палемнїкен, бар. Ґольц вертїти за бурштином, але не довертїв аж до синої землї. Коли він вже не хотїв вертїти дальше, намовила его фірма Стантін і Бекер, щоби він відступив 10 морґів свого ґрунту правительству на королївщину за 20 процент відшкодованя за аренду. Стантін і Бекер взяли тогди той ґрунт від привительства і завели там копальню. Пізнїйше закупили они від Ґольца цїлу маєтність, около 1000 морґів за 170.000 талярів, на чім Ґольц заробив чистих 100.000 зр. Знайшовши там в синій земли богато бурштину здогадала ся фірма, що він мусить бути і в суїдних селах. Набула отже з одної сторони Великі Губники і Кракотепелень, а з другої Зорґенав і Лїсники та маєтність Ноделес — разом около 6000 морґів, за власний і позичений капітал. Там виставила она 200 домів, робітнї і т. п., а пізнїйше при помочи держави побудувала з Фішгавзен аж до Палемнїкен зелїзницю на 23 кільометрів довгу. На то все треба було капіталу 6 мілїонів.

Тепер почала фірма докопувати ся до синої землї, що їй вповнї удало ся. Правительство, розуміє ся, пильнувало також добре свого інтересу. Оно оставило там для контролї свого урядника і в міру того як поступав зиск з копальнї, підвисшало оно й чинш віднайму; з 25 талярів від морґа піднесло его аж на 50.500

н. пр. до Львова, або лиш з одної епархії н. пр. до Перемишля, або з кількох сусідних деканатів н. пр. до Дрогобича. Вашого письма в цілій основі не можемо помістити, бо нема на нїм підписів хоч би лиш для нашої відомости. Коли говорите про недбалу і слямазарну господарку, коли на підставі чисел в „Душпастири“ хочете виказати, що вдовиції, котрі в Перемишли і в инших містах мають камениції, побирають крім сталої пенсиї 60 зр. ще по 50 до 60 зр. одноразової запомоги, а дійстно бідні ледви по 5 до 7 зр. або й нічого — се Вам вільно говорити і доказувати, але й беріть за то одвічальність на себе, бо ми не знаємо нічого о господарці, ані не маємо потрібних даних на доказ, що дійстно так єсть і так дїє ся. Такі і тим подібні справи можете порушити на зборах і на них ухвалити, що треба зробити, щоби зарадити злому, коли єсть якесь. Ми можемо від себе лиш то сказати, що коли-б наше духовеньство уміло було добре господарити і вже давнїйше дбало про свої родини, то при так великім єго числї могло було для себе, для своїх вдовиць і сиріт утворити таку інституцию, котра нинї була би вже обертала міліонами і не треба би було витягати нинї руку, хоч би навіть і до правительства. Зле стало ся, що фонд розділено на епархії, але о скілько собі пригадуємо давнїйші часи, то головною причиною було то, щоби ратувати фонд заанґажований в приснопамятнім „Заведеню“. Можна би єго ще й тепер злучити, можна би утворити інституцию, котра би знаменито обезпечувала не лиш вдовиції і сироти, але й давала поміч самим сьвященикам і їх родинам у всїляких пригодах і нещасливих случаях, але у нас, бачите, як у всїм так і в тім, нема кому взяти ся до такої роботи. У нас люди дуже мало думають, а ще менше роблять, а коли хто й бере ся, то дуже часто такий, що сам для себе як найгірший господар. Коби то хтось за нас зробив, або таки найлїпше дав готове — отто було би добре! При такім станї річий то і поміч державна не богато поможе. — 2) Справа запомоги державної для фонду вдовичо-спрітского, о скілько ми поінформовані, стоїть так: Дня 5 грудня м. р. поставив пос. Барвіньский резолюцию, взиваючу правительство, щоби оно додатково вставило до буджету на 1897 р. 150.000 зр. на одноразову запомогу для вдовичо-сирітского фонду (по 50.000 зр. для кождої епархії). Правительство устами міністра фінансів дра Білїньского признало потребу і обіцяло зажадати від Ради державної додаткового кредиту, бо в предложенім вже буджетї нема на ту цїль ніякої суми. Коли посли Барвіньский і Вахнянин спитали міністра о висоту суми, то міністер сказав, що мабуть вложить на 1897 р. лиш половину суми, а другу половину (75.000 зр.) аж на 1898 р. значить ся, кожда епархія дістала би па 1897 р. лиш по 25.000 зр. Чи вложено вже ту суму до буджету — сего ще не знаємо; покаже ся то аж на теперішних засїданях Ради державної. З того виходить відповідь на 3) питанє, що фонди не могли ще дістати тих гроший. Навіть не можна знати, коли їх дістануть, бо коли справа буде трактована разом з конґруою, а та зависить від покритя з фондів, маючих вплинути з нового податку від пива і горівки, сей же податок знов зависить від угоди з Угорщиною, то хоч би закон і був ухвалений, виконанє єго може ще значно проволїчити ся. — 4) Удїлена державою сума буде очевидно призначена на коренний фонд, а не до роздїлу між вдовиції і сироти. — 5) Евентуально кілько би припало на кожду вдовицю, того не можемо знати, бо не знаємо, кілько в котрій епархії єсть вдовиць.— 5) Манїфестация чи демонстрация на недавних зборах делеґатів духовеньства у Львові по нашій думцї, не вплине на рішенє правительства нї сяк нї так; она лиш знову виявила сьвітови нашу мізерию і показала, що нема у нас з ким числити ся політично. — 6) Чи правительство схоче або й возьме ся до унормованя пенсий для вдовиць, сего не знаємо. Ініциятива до сего повинна вийти від самого духовеньства, але о скілько доси знаємо, в сїм напрямі не робить ся нічого. Єсть то ще один доказ більше нашої мізериї і нездарности. Коли розходить ся о крикливу демонстрацию, о кидане колод під ноги тим, що роблять щось позитивного, то зараз знайдуть ся люди, але коли прийде ся дїйстно попрацювати, то нема кому; що найбільше возьмуть ся до того великі люди до малих інтересів, люди, що в цілім своїм житю нїколи самі собі не уміли порадити, і зведуть відтак цїлу справу на манівцї, та замість помочи, лиш ще більше пошкодять. Було би дуже добре, щоби вдовицї в своїм власнім інтересї і в інтересї своїх будучих посестер недолї забрали голос. Отже беріть ся до дїла, але скоро, бо час вже короткий і добра нагода мине та не верне ся. Вам би треба ухвалити і вислати петициї до правительства всїх і трох епіскопів.— **Конд. в Збаражи:** Решетинець (не „решітник“: сим словом називаємо того, що робить решета, а назва „решетинець“ взята від „решетини“, мяса рогатої худоби або безрог, в котрім так богато решетинців сиваво-білих міхурців, як дїрок в решетї) єсть то хроб, з котрого опісля в чоловіцї перероджує ся инший хроб, званий ціпаком або солїтером. Решетинець в рогатій худобі буває рідше і на головцї не має гачиків, а решетинець (міхурчастий хроб) у безрог має гачики. Рогата худоба від решетинця заслабає вже третого або четвертого дня а відтак і гине, а безроги можуть єго дуже довго видержати. Чи безрога може 3 або й 4 роки жити з решетинцьом, — се зависить від того, кілько в нїй набере ся решетинця. Решетинець в значній скількости гине вже в кишках, але й входить, особливо у молодих, в мясо, легки, печінки, серце а навіть і мозок, а від того, де він зайде, зависить також, чи безрога єго видержить чи нї. В мясї він зашкарлуплює ся. Бувають безроги, в котрих повнїсько решетини, а мимо того они зовсїм здорові. — 2) Мясо з решетиною можна остаточно їсти, але оно мусить конче бути добре уварене. Навіть добре засолене і заправлене а відтак довго вуджене мясо з решетиною можна би їсти, бо решетинець в нїм по найбільшій части засихає і гине. Але хто заручить за то, що не то в добре увудженім а навіть і добре, як здавалось би увареним мясї, не знайде ся ще такий решетинець, котрий готов би в чоловіцї віджити? Длятого лїпше такого мяса не їсти. Куповані на містї ковбаси, хоч би вже й варені, треба дома ще раз переварити; будуть менше товсті і смачні але за то здоровійші. — **Т. Ц. в Малк.:** 1) Ми вже раз пояснювали сю справу на сїм місци. Закон о недїльнім відпочинку дозваляє робити в недїлю всїм тим фабрикам, в котрих розпочата робота не може бути за один тиждень скінчена, а недїльна перерва могла би зробити шкоду, котрої нічим не далось би направити. Змушувати таку фабрику до недїльного відпочинку, значило би то само, що заказати їй зовсїм робити. До таких фабрик належить по нашій думцї і фабрика паперу в Черлянах. Ми бодай не можемо уявити собі того, в який би спосіб та фабрика могла так розложити собі материял і роботу, щоби від понедїлка до суботи була зі всїм готова. То річ просто не можлива. Впрочім віднесїть ся до інспектора промислового, може він подасть Вам спосіб, в який би ту фабрику можна змусити до сьвяткованя недїлї. — Що-до посадженя 24 волоских оріхів, з котрих війшло лиш 8, то очевидно найблизший тут здогад, що 16 було може нездалих. Волоскі мають то до себе, що значний процент з них не сходить. На питанє, як садити? — відповімо иншим разом в Добрих радах“, бо тут не маємо місця. — 3) Що-до льосу і адреси відповідь пізнїйше. — **Хлїбороби з Новоселеччини К. П.:** Мясо з рогатої ходоби лїтною порою трудно переховувати через довший час; треба би хиба мати ледівню. Більші штуки мяса н. пр. чвертку телятини, пів барана і т. п. можна через кілька днїв добре удержати в той спосіб, що мясо посолить ся зверха, обвине ся єго добре в полотенце, змочене в розпущеній соли і повісить ся в темнім і холоднім але продувнім місци. О переховуваню свинини, сала, смальцю і шкварків, напишемо в „Добрих радах“ — там собі прочитаєте. (Дальші відповіди пізнїйше).

марок (30.300 зр.) В добуваню бурштину настав тепер зовсїм инший лад. Фірма давала заробок всїм робітникам на дві милї доокола, платила їм добре, давала помешкане, зложене з двох комнат, кухнї і пивници, та малий город при хатї, а за то казала собі платити 51 марок (30 зр. 60 кр.); за малу оплату відступала їм поле на бараболї, побудувала шпиталь, церков і т. д., так що робітники були зовсїм вдоволені і піддавали ся охотно установленому порядкови.

В червню 1861 р. взялась фірма Стантїн & Бекер черпати бурштин коло місцевости Шварцорт. Правительство позволило їй але вложило на ню обовязок, щоби она удержувала там на морі свобідний проїзд на цїлу милю далеко, через що кошта фірми збільшили ся на 40.000 до 50.000 марок. Коли ж показало ся, що фірма робить добрий інтерес, правительство підвисшило чинш аж на 200.000 марок. Фірма поставила там 18 великих парових черпачок (баґґерів), 6 парових лодий, 400 малих суден і цїлу фабрику машин з персоналом около 150 людий. Загалом працювало в тім місци около 1200 людий. Всї видатки разом з чиншом виносили річно півтора міліона марок, а капітал вложений в машини і згадані доми доходив до 3 і пів міліона.

Але фірма Стантїн & Бекер впала ще на иншу гадку. Коло місцевости Брістерорт на самляндскім побережу єсть величезна рафа (підводна скала). Фірма здогадувала ся, що коло сеї скали лежить на днї моря весь той бурштин, який вода вимиває із синої землї, а котрий по бурі виходить по трохи на верх. Она віднаймила тут від правительства королївщину і обіцяла ся платити на день і від лодки 50 марок (30 зр.) Спровадила зараз з Франциї двох нурків та найновійші прилади і ось показало ся незадовго, які там на днї моря спочивали скарби. Фірма заложила в Брістерорт школу нурків, а оба французкі нурки вивчили незадовго 200 Литвинів; спроваджено 60 приладів нуркових і по короткім вже часї працювало там 50 людий нуркових, а фірма платила на день 2000 марок чиншу.

Річ очевидна, що при роботї на так великі розміри мусїли би остаточно вичерпати ся і найбільші скарби. Так і стало ся з бурштином в Шварцортї. Від чотирох лїт перестали вже там черпати бурштин паровими черпаками і добувати нурками. За то збільшили ся копальнї. В осени 1894 р. відкрито коло Палемнікен, Кракстепелен і Вел. Губнік нові поклади бурштину і торік заведено там нові копальнї.

До 1857 р. мали фабриканти бурштинових виробів великий клопіт з бурштином, бо лиш з великим трудом і дорого могли діставати сирий материял. До Відня н. пр. привозили бурштин жидівскі купцї з Ґданьска, по найбільшій части той продукт, який викопувано в околици сего міста на Кашубах. Бурштин сей, через то що лежав в глинї, був майже на цїлу третину „спалений“, значить ся, вкритий зверха непрозорою вапнистою верствою. Той що єго купував, не міг видїти, що купує; купував кота в мішку. Але бо єсть ще бурштин виловлений на водї і бурштин, викопуваний в т. зв. поморских горах. Всї ті три роди бурштину ріжнять ся дуже від себе і вартість їх неоднакова. Ґданьскі жиди мішали всї три роди, а фабрикант мусїв з конечности попри добрім товарі купувати і злий, для него нездалий. Аж фірма Стантїн & Бекер завела в тім новий лад; она питала ся кождого фабриканта, якого треба єму товару і сортувала єму єго після довготи і грубости. Через то щезла ще одна велика недогідність для фабрикантів. Цїна бурштину зміняла ся дуже, часом до 25 а навіть до 50 процент; иногдї спадала дуже нагло, коли бурі пригнали до берега великі маси бурштину. Фабрикант, що зробив собі більший склад бурштину, тратив тогди дуже значно, бо мав бурштин, за котрий дорожше заплатив; мусїв отже дуже значно спускати цїну своїх виробів, нїколи не міг докладно означити вартости свого складу. Від тепер стало инакше.

(Дальше буде).

Надіслане.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

Поручае ся

торговлю вин ЛЮДВИКА ШТАДТМІЛЛЬЕРА у Львові.

Трудности в травленю, біль жолудка, катар кишок, після ореченя знаменитих лікарів усувае найліпше

„SERVUS“

Ганзена касельске какао вівсяне

Дістати можна у всїх аптиках, дроґериях і більших торговлях корінних по цінї **70 кр.** за картон (з 33 в станїоль опакованими кусниками).

ГАНЗЕН і С-ка, Касель і Хеб.

Ґенеральний заступник для Австро-Угорщини **Л. Кестлїн** в Бреґенциї. 106

ГАЛИЦКИИ БАНК КРЕДИТОВИИ

почавши від 1 лютого 1890 поручае

4% Асигнати касові

з 30 дневним выповідженем

3½% Асигнати касові

з 8 дневним виповідженем, всїже звагодячі ся в обіві

4½% Асигнати касові

з 90 дневним виповідженем, будуть опроцентовані почавши від дня 1 мая 1890 по 4 проц. з дневним терміном виповідженя.

Львів, дня 31 січня 1890. 10 **Дирекция.**

Е. Патрах

в Стрию.

Сталеві плиткі ткацкі для ткачів, до 25 ґанґів — за кождий ґанґ 6 кр., висше 25 ґанґів по 5 кр. кождий ґанґ. Плити достарчають ся після цтм. Найслабша нитка не прірве ся. **Плити ті заощаджують 6 разів часу а 4 рази роботу.** 15

Е. Патрах в Стрию.

Артистичне заведене ритовниче **А. Ціґмана,** Львів, Сикстуска 24, виконуе як найдешевше: стампілиї металеві і кавчукові, моноґрами, гербі, марки печаткові, штанці, кліши і циреляциї як найдокладнїйше і точно в означенім часї. 97

Бюро дневників і оголошень

Л. ПЛЬОНА

у Львові

улиця Кароля Людвика ч. 9.

приймае

абонамент на всї дневники

по цінах оригінальних.

Бюро оголошень і дневників

приймае

ОГОЛОШЕНЯ

до всїх дневників

по цїнах ориґінальних.

До

Народної Часописи, Ґазети Львівскої, і Przeglą-dy

може лише се бюро анонси приймати.

С. Кельсен у Відни

поручае:

Кльосети з переплывом води і без того. — Рури кльосетові. — Каналові насади з патентовим замкненем.— Збірники на воду. — Компльетні уряджения купелеві. — Вентілятори. — Прибори до водотягів, як також рури ляні і ковані. — Помпи, фонтани і всякі арматури.

Заступники для Галичини і Буковини

ГЕРМАН ГАМЕЛЬ у Львові Пасаж Гавсмана ч. 8

На жадане висилае ся катальоґи.

Бюро дневників і оголошень **Л. Пльона** у Львові

улиця Кароля Людвика число 9, приймае

абонамент на всї дневники по цінах оригінальних.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.